

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

КАРАР

10.11.2021

с.Старое Дрожжаное

№ 472

«2022-2024 елларга Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районында музейларны үстерү» Муниципаль программасын раслау турында

Россия Федерациясе Бюджет кодексының 179 статьясы, Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының «Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районының муниципаль программаларын эшләү, гамәлгә ашыру һәм нәтижәләлеген бәяләү тәртибен һәм Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районының муниципаль программаларын эшләү һәм гамәлгә ашыру буенча методик тәкъдимнәрне раслау турында» 2015 елның 17 ноябрәндәге 453 номерлы карары нигезендә Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитеты **КАРАР БИРӘ:**

1. «2022-2024 елларга Чүпрәле муниципаль районында музейларны үстерү» Муниципаль программасын расларга.

2. Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының 2020 елның 14 августындагы 435 номерлы карары белән расланган «2020-2022 елларга Чүпрәле муниципаль районында музейларны үстерү» Муниципаль программасын үз көчен югалткан дип танырга.

Башкарма комитет
Житәкчесе:

Д.А. Сатдинов

Татарстан Республикасы
 Чүпрәле муниципаль районы
 Башкарма комитетының
 2021 елның "10" 11 №472
 карары белән расланган

**«2022 - 2024 елларга
 Чүпрәле муниципаль районында музейларны үстерү»
 муниципаль программасы**

Программа паспорты

Программаны эшләүченең исеме	«Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлеген» муниципаль казна учреждениесе «Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районының Туган якны өйрәнү музейе» муниципаль бюджет учреждениесе
Программаның исеме	«2022-2024 елларга Чүпрәле муниципаль районында музейларны үстерү» (алга таба - Программа)
Элеге программаны эшләү өчен нигез булган норматив-хокукий актлар	1992 елның 9 октябрдәгә 3612-1 номерлы Россия Федерациясенен Мәдәният турында законнары нигезләре; «Россия Федерациясе музей фонды һәм Россия Федерациясендә музейлар турында» 1996 елның 26 маендагы Федераль закон; «Мәдәни һәм тарихи кыйммәтләрне саклау һәм алардан файдалану турында» 1996 елның 02 октябрдәгә 755 номерлы Татарстан Республикасы Законы «Мәдәният турында» 1998 елның 03 июлендәгә 1705 номерлы Татарстан Республикасы Законы; Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 1996 елның 27 апрелдәгә 345 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасында хужалык эшчәнлегенә нигезләре һәм мәдәният һәм сәнгать оешмаларын финанслау турындагы нигезләмә; «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында»гы 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы федераль закон; «Татарстан Республикасында мәдәни мирас объектлары турында»2005 елның 1 апрелдәгә 60-ТРЗ номерлы ТР Законы; Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2007 елның 31 гыйнварындагы 94-Р номерлы күрсәтмәсе; 2010 елның 8 маендагы 83-ФЗ номерлы Федераль закон "Дәүләт (муниципаль) учреждениеләренен хокукий хәлен камилләштерүгә бәйле рәвештә Россия Федерациясенен аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында"; Республика һәм муниципаль программалар.
Программаның максатлары һәм бурычлары	Программаның максаты: - Музей эшчәнлеген үстерү, туган якны өйрәнү музейе профиленә бәйле яңа проектлар булдыру; - Туган якның тарихи-мәдәни мирасын саклау һәм популярлаштыру; - Музейның кызыклы образын, брендын булдыру. Программаның бурычлары: - үз халкының тарихи үткәнненә хөрмәт тәрбияләү, милли сабырлык, тарихка, мәдәнияткә, төрле милләтләрненә традицияләренә хөрмәт тәрбияләү, актив тормыш позициясе формалаштыру; - патриотик тәрбия системасы эшчәнлеген методик тәэмин итү;

	<ul style="list-style-type: none"> - музей, гайлә, жәмәгатьчелек, авыл халкын патриотик тәрбияләүдә консолидацияләү һәм координацияләү. - музей фондларының сакланышы һәм куркынычсызлыгы музей эшчәнлеген үстерү; - музей предметларының һәм музей коллекцияләренең исәбен һәм сакланышын тээмин итү; - фәнни, мәдәни, белем бирү максатларында музей әйберләреннән һәм музей коллекцияләреннән файдалануны камилләштерү. - музей эшчәнлеген барлык юнәлешләр буенча янарту: экспозиция-күргәзмә эшчәнлегендә, фонд, мәдәни һәм экскурсия эшчәнлегендә; - бай тарихи музей коллекциясе һәм соңгы технологияләр нигезендә табигый һәм виртуаль экспозиция майданын гармонияләштереп интерактив музей булдыру; - төрле социаль һәм яшь төркемнәрендә халык мәнфәгатьләрен канәгатьләндерүгә юнәлдерелгән сервис инфраструктурасын үстерү; - килүчеләрнең унайлылыгын тээмин итү; - районның мәдәни мирасын өйрәнү һәм саклауны тээмин итү; - 1941-1945 еллардагы Бөек Ватан сугышы турындагы истәлекләрне мәңгеләштерү буенча һәйкәлләрнең сакланышын исәпкә алу.
<p>Программаның максатчан индикаторлары һәм үтәлеше күрсәткечләре</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Районның туган ягын өйрәнү, хәрби-тарихи мирас өлкәсендә музей-күргәзмә кыйммәтләрен саклау берәмлекләренең санын арттыруны тээмин итү. 2. Музейга килүчеләр саны арту. 3. Оештырылган күргәзмәләр һәм экспозицияләр санын арттыру. 4. Музей фондларын туплауны яхшырту, аларның сакланышын, халыкка хезмәт күрсәтү куркынычсызлыгын тээмин итү.
<p>Программа чараларына характеристика</p>	<p>Программа буенча чаралар түбәндәге юнәлешкә ия:</p> <ul style="list-style-type: none"> - оештыру чаралары; - музей предметларын һәм музей коллекцияләрен саклауны тээмин итү; - музей предметларын һәм музей коллекцияләрен ачыклау, жыю һәм өйрәнү; - музей предметларын һәм музей коллекцияләрен бастырып чыгаруны тээмин итү, агарту һәм белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыру;
<p>Программаны гамәлгә ашыру сроклары</p>	<p>2022 - 2024 еллар</p>
<p>Программаны финанслау күләмнәре һәм чыганаclarы</p>	<p>Программа чараларын тиешле чорларга финанслау Татарстан Республикасы бюджетының, Чүпрәле муниципаль районы бюджетының мөмкинлекләреннән тора.</p> <p>2022-2024 елларга Программаны финанслауның гомуми күләме 5897,4 мең сум тәшкил итә, шулардан:</p> <p>Чүпрәле районы бюджеты чаралары – 5897,4 мең сум, шул исәптән:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2022 ел – 1 957,2 мең сум; 2023 ел – 1 965,7 мең сум; 2024 ел - 1 974,5 мең сум.
<p>Программаны гамәлгә ашыруның</p>	<p>Программаны тормышка ашыру түбәндәге мәсьәләләргә хәл итәргә мөмкинлек бирәчәк:</p>

<p>көтелгән соңгы нәтижеләре һәм аның социаль-икътисадыи нәтижелелеге күрсәткеләре</p>	<ul style="list-style-type: none"> - районның мәдәни мирасының иң мөһим өлешен тәшкил итүче музей фондларының сакланьшын һәм куркынычсызлыгын яхшырту; - музей хезмәтләренең сыйфатын яхшырту; - халыкны төбәкнең мәдәни байлыгына тарту; - фәнни, мәдәни, белем бирү максатларында музей әйберләреннән һәм музей коллекцияләреннән файдалануны камилләштерү; - музей эшчәнлеген барлык юнәлешләр буенча яңарту: экспозиция-күргәзмә эшчәнлегендә, фонд, мәдәни һәм экскурсия эшчәнлегендә; - бай тарихи музей коллекциясе һәм соңгы технологияләр нигезендә табигый һәм виртуаль экспозиция майданын гармонияләштереп интерактив музей булдыру; - төрле социаль һәм яшь төркемнәрендә халык мәнфәгатьләрен канәгатьләндерүгә юнәлдерелгән сервис инфраструктурасын үстерү; - районның мәдәни мирасын өйрәнү һәм саклауны тәмин итү; - 1941-1945 еллардагы Бөек Ватан сугышы турындагы истәлекләргә мәңгеләштерү буенча һәйкәлләргә сакланьшын исәпкә алу. - мәктәп музейлары белән эшнә активлаштыру.
--	--

1. ПРОБЛЕМАНЫҢ ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ ҺӘМ АНЫ ХӘЛ ИТҮ КИРӘКЛЕГЕН НИГЕЗЛӘҮ

2.

Жәмгыятьнең хәзерге тормышында музейларның роле баяләп бетергесез. Музейлар үткәндәге таныклыкларны жьырга гына түгел, бәлки, кешелек мәдәниятенә туктаусыз эстафетасын тормышка ашырып, үз чорын расларга да чакырылган.

Музей нигезе - ул, беренче чиратта, жентекләп сайлап алынган, фәнни һәм һөнәри үзләштерелгән музей коллекциясе, ул музей коммуникацияләренең үзенә аңлаешлы уңайлы формаларында тулысынча хезмәткә куелган. Музей социаль функцияләргә киң спектрын гамәлгә ашыра: белем бирү, тәрбия, мәгърифәтчелек, ял итү, шулай ук музей предметлары һәм музей коллекцияләре турында мәгълүматны документлаштыруны һәм саклауны гамәлгә ашыра.

Музей - шәхеснең әхлакый юнәлешен формалаштыручы, гражданнарның патриотик һәм эстетик хисләрен тәрбияләүче бердәнбер мәдәният учреждениесе. Музейларның бу эшчәнлегендә системалылык - аудитория белән даими бәйләнеш - үзгәлекле сыйфатлар булып тора. Монда музейның, заманча цивилизация феномены буларак, аерылгысыз әһәмияте һәм кабатланмаслыгы тора.

Заманча музей - өстәмә белем алу урыны гына түгел, ә интеллектуаль һәм таныш белү ялы өчен уңайлы шартлар тудыручы махсус атмосферага ия учреждение дә ул. Бүген музейга килүчеләргә тәкъдим ителә торган хезмәтләр һәм шартлар, аларның сыйфаты жәмгыятьнең ихтыяжларына һәм өметләренә төгәл туры килергә тиеш.

Туган якны өйрәнү музейе балалар һәм яшүсмерләргә аңына һәм рухына тәрбияви йогынты ясауның чикләнгән диярлек потенциалына ия. Эзләү-жыю эшендә катнашу, кызыклы кешеләр белән очрашулар, тарихи фактлар белән танышу укучыларга туган як тарихын һәм проблемаларын белергә, ата-бабаларының гаилә һәм мәктәп булган төбәк икътисадына һәм мәдәниятенә күпме көч һәм күнел салуларын аңларга ярдәм итә. Бу үткән буыннар хәтеренә хөрмәт, мәдәни һәм табигый мираска сакчыл караш тәрбияли, моннан башка патриотизм һәм үз Ватаныңа, кече Ватанга мөһабәт тәрбияләү мөмкин түгел.

Бүгенге көндә кичектергесез хәл итүне таләп итә торган кайбер проблемалар бар:

- кешеләргә музейга жәлеп итү өчен яңа технологияләр кирәк;
- музейның матди-техник жиһазланьшын ныгыту;

- экскурсия-массакуләм һәм фәнни-агарту эшенең яңа нәтижәле формаларын эзләү;
- хезмәткәрләренең һөнәри үсеше өчен шартлар тудыру;
- реклама-мәгълүмати материаллар эшләү;
- музейның кызыклы образын булдыру заманча жиһазлар, мебель, техник чаралар булуны күздә тоту.

Килеп туган тенденцияләргә саклап калганда, котылгысыз:

- музейга килүчеләр саны кимү;
- Россия Федерациясенең гамәлдәге законнары таләпләргә нигезендә куркынычсызлык шартларына һәм мәдәни кыйммәтләренең сакланышына карата кирәкле таләпләргә тәмин итү дәрәжәсен киметү;

- музейның мәдәният учреждениесе буларак имиджын начарайту һәм туристлык кызыксынуы объекты буларак муниципаль районның жәлеп итүчәнлеген арттыру;

- муниципаль район халкының күпчелек өлешен мәдәни кыйммәتلәрдән файдалану хокукын тормышка ашыру мөмкин түгел.

Агымдагы этапта музейның үсешен тоткарлый торган проблемалар һәм факторлар әлеге подпрограмманы кабул итүгә таләп итә.

Программаның бурычлары-музей эшенең барлык рәвешләрен модернизацияләү, аларны заманча фәнни һәм оештыру дәрәжәсенә чыгару, музейның жәмгыятьтә әхлакый кыйммәтләргә саклауга йогынтысын активлаштыру, муниципаль районда антисоциаль күренешләргә киметү.

Әлеге программада күрсәтелгән бурычларны хәл итү зарурлығы Конституциядә һәм гамәлдәге законнарда муниципаль музейларны булдыру һәм аларга ярдәм итү буенча (шул исәптән музей фондларының сакланышын тәмин итү буенча хезмәтләр) региональ бюджетлар исәбенә хезмәт күрсәтү мәжбүрилегенән килеп чыга. Шулу вакытта әлеге бурычларны программа-максатчан методны кулланып, ягъни аерым һәм махсулаштырылган ярдәмчә программаны гамәлгә ашыру юлы белән хәл итү бюджет ресурсларынан файдалануның зур дәрәжәсен һәм аларның планлаштырылган нәтижеләргә ирешү белән күләмнәренә иң яхшы бәйләнешен тәмин итәчәк.

2. ПРОГРАММАНЫҢ ТӨП МАКСАТЛАРЫ ҺӘМ БУРЫЧЛАРЫ

Әлеге программаның максаты - музей эшчәнлегенә ярдәм итү һәм камилләштерү, район гражданның мәдәни кыйммәтләрдән файдалану һәм мәдәни тормышта катнашу хокукларын тәмин итү.

Программа түбәндәгеләргә күздә тоту:

- музей фонды предметларын системалы комплектау, исәпкә алу һәм саклау эшләрен оештыру;

- музей фонды предметларын саклау һәм экспонацияләү шартларын тәмин итүгә юнәлдерелгән матди-техник базаны яңарту;

- музей фонды предметларын исәпкә алу һәм саклау системасына яңа технологияләр керту;

- килүчеләр өчен потенциал кызыктыргыч экспозицияләр һәм күргәзмәләр булдыру;

- төрле яшь категорияләргә өчен музей белем бирү программаларын эшләү һәм гамәлгә керту;

- үсеп килүче буынның туган як тарихына уңай мөнәсәбәтнең ярдәм итә торган мохит формалаштыру;

- музей хезмәткәрләренең һөнәри үсеше өчен шартлар тудыру;

- күргәзмә проектларын булдыруда дәүләт һәм муниципаль музейлар белән хезмәттәшлек итү;

- музей чаралары турында халыкка мәгълүмат бирү максатыннан массакуләм мәгълүмат чаралары өчен реклама-мәгълүмат материалын эшләү.

3. ПРОГРАММАНЫ ТОРМЫШКА АШЫРУНЫҢ КӨТЕЛГЭН НЭТИЖЭЛӨРӨН ТАСВИРЛАУ

Программаны тормышка ашыру музей эшчәнлеген алга таба үстерүгә исәпләнгән:

- районның тарихи-мәдәни мирасын саклау, өйрәнү һәм тапшыру;
- мәдәни кыйммәتلәргә ирекле һәм тигез үтеп керү мөмкинлеген тәмин итү;
- халыкка күрсәтелә торган мәгълүмати-белем бирү, мәдәни-агарту, интеллектуаль-ял итү хезмәтләре спектрын киңәйтү, аларның сыйфатын, комфортлылыгын арттыру, халык ихтыяжларына туры килү дәрәжәсен арттыру;
- музейның кызыклы образын һәм брендын булдыру, бу күбрәк кунакларны һәм туристларны җәлеп итәргә булыша;
- балаларның һәм яшүсмерләрнең ижади сәләтләрен үстерү һәм рухи культурасын формалаштыру өчен шартлар тудыру.

Бүген музей - кеше хәтеренен үзенчәлекле архивы, анда вакытлы перспективалар югалырга тиеш түгел, шунның нәтижәсендә килүчене мәдәни мираска җәлеп итү гамәлгә ашырыла.

Программа безнең район халкының барлык социаль катламнарының яшәү төркемнәренә юнәлдерелгән.

2021-2023 еллар чорында программа чараларын гамәлгә ашыру нәтижәләре түбәндәге таблицада китерелгән күрсәткечләр һәм индикаторлар белән характерлана:

1 нче таблица

Максатчан индикаторларның аталышы	Максатчан индикаторларның үлчәү берәмлеге	2022 ел	2023 ел	2024 ел
1. Музейга килүчеләрнең саны ел саен арта бара.	%	2,5	2,5	2,5
2. Тамашачыга төп фондтагы экспонатлаштырыла торган музей предметларының гомуми күләмендә тәкъдим ителгән (Барлык рәвешләрдә) өлеше.	%	64	65	66
3. Реставрациялүгә мохтаж музей предметларының гомуми саныннан реставрацияләнгән музей предметлары өлеше.	%	2,5	2,5	2,5
4. Күргәзмәләр санын арттыру.	%	1	1	1
5. Килүчеләр санын арттыру.	%	10	10	10

4. ПРОГРАММА ЧАРАЛАРЫ СИСТЕМАСЫ

Программада куелган бурычларны хэл итүгә юнәлдерелгән чараларны гамәлгә ашыру каралган. Чаралар исемлеге һәм аларның тасвирламасы тиңдә китерелгән.

Программа чаралары исемлеге

(мең сумнарда)

№ т/б	Чаралар	Чараны гамәлгә ашыру буенча эшләр исемлеге	Үтәү вакыты	Барлыгы	2022 ел	2023 ел	2024 ел	Финанслау чыганы
Мәдәни-ял итү эшчәнлеге								
1.	«Яңа ел мозайкасы»	Күнел ачу чаралары, уеннар, конкурслар, викториналар үткөрү өчен канцтоварлар һәм яңа ел бүлекләре сатып алу.	Гыйнвар	9,0	3,0	3,0	3,0	МБ
2.	«Туган ягым-Татарстан»	Квест-уенда бүлекләү өчен бүлекләр сатып алу	Гыйнвар	3,0	1,0	1,0	1,0	МБ
3.	«Армиягә китәм!»	Ватанны саклаучылар көненә багышланган конкурс-уен программасында бүлекләү өчен бүлекләр сатып алу	Февраль	3,0	1,0	1,0	1,0	МБ
	«Туган ягым-туган илемнең бер өлеше!»	Музей дәресләре оештыру	Февраль	-	-	-	-	-
4.	«Язгы көн-8 Март»	Хатын-кызлар белән очрашу, күнел ачу программасы өчен бүлекләр сатып алу	Март	6,0	2,0	2,0	2,0	МБ
5.	"Сугышның йөзе хатын-кыз түгел..."	Батырлык турында дәресләр, лекцияләр үткөрү	Март	-	-	-	-	-
6.	"Көлке көне" - кече һәм урта яшьтәге балалар өчен бәйрәм	Балаларга күнел ачу чарасын үткөрү өчен бүлекләр сатып алу	Апрель	1,5	0,500	0,500	0,500	МБ
7.	«Сугыш юллары буйлап»	Квест - уеннар үткөрү өчен бүлекләр сатып алу	Апрель	3,0	1,0	1,0	1,0	МБ

8.	"Мин – Россия гражданины!"	Тантаналы рәвештә паспортлар тапшыру өчен бүлөкләр сагыш алу	Апрель	1,5	0,500	0,500	0,500	МБ
9.	«Бүлөк итү көннәре»	Предметларны кабул итү һәм рәсмиләштерү.	Апрель	-	-	-	-	-
10.	«Музей язы»	Эккурсияләр, музыкаль һәм әдәби программалар оештыру. Уеннар, викториналар үткөрү өчен бүлөкләр сагыш алу	Май	3,0	1,0	1,0	1,0	МБ
11.	Халыкара музейлар көне «Музейда көн һәм төн»	Уеннар, күнел ачу, концертлар оештыру. Бүлөкләр алу	Май	9,0	3,0	3,0	3,0	МБ
12.	«Үби авылы символлары»	Музей дәресләре оештыру	Май	-	-	-	-	-
13.	Халыкара балаларны яклау көне.	Уеннар, күнел ачу, конкурслар оештыру. Уеннар, күнел ачулар оештыру.	Июнь	3,0	1,0	1,0	1,0	МБ
14.	«Хужалыкта Сабантуй»	Уеннар, күнел ачу, концертлар оештыру. Бүлөкләр алу	Июнь	9,0	3,0	3,0	3,0	МБ
15.	"Ваган-Ана чакыра!>"	Хәтер һәм кайгы көненә багышланган музей дәресе оештыру	Июнь	-	-	-	-	-
16.	"Безнең горурылыгыбыз һәм даныбыз"	РФ Дәүләт флагы көненә багышланган чараны балалар бакчаларында тәрбияләнүчеләр белән оештыру. Канцелярия товарлары һәм бүлөкләр сагыш алу	Август	3,0	1,0	1,0	1,0	МБ
17.	«Район тарихы-республика тарихында»	Чүпрәле районына багышланган фонд күрсәтүләрен оештыру. Танып-белү-интеллектуаль уен үткөрү өчен бүлөкләр сагыш алу	Август	3,0	1,0	1,0	1,0	МБ
18.	«Исәнме, музей!»	Беренче сыйныф укучылары өчен эккурсияләр оештыру	Сентябрь	-	-	-	-	-
19.	«Террорсыз дөнья»	Батырлык дәресләре, лекцияләре оештыру	Сентябрь	-	-	-	-	-
20.	«Белем иленә сәяхәт»	Иске Шәйморза мәктәбе	Сентябрь	1,5	0,500	0,500	0,500	МБ

		укучылары өчен уен-викториналар үткөрү өчен бүлөкләр сатып алу							
21.	«Эрудит»	Мәктәпнең сәләтле балалары, техникум, лицей укучылары арасында интеллектуаль-таныш-белү уенын үткөрү өчен бүлөкләр сатып алу	3,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	МБ
22.	Халыклар бердәмлегенә көнө	Музей дәрәсләре, экскурсияләр оештыру	-	-	-	-	-	-	-
23.	«Безнең ифелегебез, күңелегезне жылытсын»	Инвалидлар декадасына конкурслар, уеннар, викториналар, экскурсияләр оештыру. Бүлөкләр сатып алу. «Теплый дом» социаль прынотына бару	12,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	МБ
24.	«Яңа ел калейдоскобы»	Яңа Ел открыткалары һәм чыршы уенчылары конкурсын оештыру. Күргәзмәдә жинүчеләр өчен бүлөкләр сатып алу	3,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	МБ
25.	«Яңа ел әкияте»	Кыш бабай белән балалар өчен экскурсияләр Чара үткөрү өчен канцтоварлар һәм яңа ел бүлөкләре сатып алу	6,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	МБ
26.	РФ Геройлары көнө	Батырлык дәрәсен оештыру	-	-	-	-	-	-	-
27.	«Шәймөрсә тарихы эзләренән»	Музей дәрәсен оештыру	-	-	-	-	-	-	-

Фонд эше, матди-техник базаны ныгыту

1	Музей фондларын тулыландыру	Физик һәм юридик загардан ишәгалды турлары, бүлөкләр(подворные обходы, дар) сатып алу.	100,0	30,0	35,0	35,0	35,0	35,0	МБ
2.	Күргәзмә жиназлары сатып алу	Сатып алу	230,0	75,0	75,0	75,0	75,0	80,0	МБ, ТР
3.	Филиаллар өчен экран сатып алу	Сатып алу	22,500	7,500	7,500	7,500	7,500	7,500	МБ

4.	Декорация эше өчен кирәк-яраклары сатып алу	Сатып алу	2022-2024	90,0	30,0	30,0	30,0	30,0	МБ
5.	Беренчел янгың сүндөрү, сулыш органнарын индивидуаль саклану чаралары белән тээмин итү	Сатып алу	2022-2024	60,0	10,0	25,0	25,0	25,0	МБ
6.	Иске Шайморза авылында урнашкан «Жир һәм кешеләр» музейнең интернетка тоташтыру	Провайдер белән килешүләр төзү, тогаштыру.	2022-2024	20,0	10,0	10,0	-	-	МБ
7.	Бүлмәләрдә климатны яхшырту өчен жиһазлар сатып алу	Киптергеләр, дымландыргычлар һәм жылыткычлар сатып алу.	2022-2024	40,0	20,0	20,0	-	-	МБ, ТР

Торакка капитал ремонт. Төзелеш. Экспозиция эшчәнлегә

1	Район туган якны өйрәнү музей экспозициясен булдыру	Жиһазлар сатып алу, сәнгать һәм фәнни эшләр	2022-2024	500,0	250,0	250,0	-	-	МБ, ТР
2	«Тату йорт» ачык һавадагы музей реэкспозициясе	Киштәләр, тимерчеләр, тегермәннәр, голлар урнаштыру, яшел үсентеләр утырту, өстәмә жиһазлар, эскәмияләр сатып алу һ. б.	2022-2024	300,0	200,0	100,0	-	-	МБ, ТР
3	Сак һәм янгың сигнализациясенә торышы	Системага хезмәт күрсәтү һәм тест үткөрү	2022-2024	75,0	24,0	24,0	27,0	27,0	МБ
4	Комплекслы территорияне төзекләндерү	Клумбалар булдыру, агачлар, чөчәкләр утырту, жир эшләр	2022-2024	10,0	2,0	2,0	6,0	6,0	МБ

Кадрлар эшчәнлегә

1	Музей хезмәткәрләре өчен кирәкле имин хезмәт шартлары тудыру; аларның эш урыннарын аттестацияләү; АПС һәм СОга техник хезмәт күрсәтү;	Инструкцияләр нигезендә эшләр башкару	2022-2024	36,0	12,0	12,0	12,0	12,0	МБ
---	---	---------------------------------------	-----------	------	------	------	------	------	----

2	Штааттагы хезмөткөрлөрне укыгу	Квалификация күтөрү курсларына юллама, семинарларда катнашу.	2022-2024	20,0	10,0	10,0	-	МБ
	барлығы			1 586,0	708,0	628,0	250,0	

5. ПРОГРАММАНЫ ТОРМЫШКА АШЫРУ ВАКЫТЫ

Подпрограмманы тормышка ашыру вакыты -2022-2024 еллар.

6. СОЦИАЛЬ-ИКТИСАДЫЙ НЭТИЖЭЛЭРНЕ ТАСВИРЛАУ

Программаны тормышка ашыру жәмгыятьнең эхлакый-эстетик һәм рухи үсеше дәрәжәсен күтәргә, давамчанлыкны саклап калуга һәм районның мәдәни традицияләрен озак сроклы үстерү шартларын тәэмин итүгә, халыкка күрсәтелә торган мәгълүмати-белем бирү, интеллектуаль-ял хезмәтләре спектрын киңәйтүгә, аларның сыйфатын, уңайлылыгын күтәргә, кулланучылар ихтыяжларына туры килү дәрәжәсен арттыруга ярдәм итәчәк.

Куелган бурычларны үтәүгә тискәре факторлар һәм жәмгыятьтә булган социаль-икътисадый проблемалар аркасында килеп чыккан куркынычлар комачауларга мөмкин:

1. Макройкътисадый хәвеф-хәтәрләр: икътисад үсеше темпларын, инвестицион активлык дәрәжәсен киметү, югары инфляция.

2. Финанс хәвеф-хәтәрләр: бюджет чыганакларынан финанслауның житәрлек булмавы.

7. ПРОГРАММАНЫ ТОРМЫШКА АШЫРУ ӨЧЕН БЮДЖЕТ АКЧАЛАРЫН ТОТУНЫҢ НЭТИЖЭЛЭЛЕГЕН БӘЯЛӘУ

Ведомство максатчан программасының нәтижәлелеген бәяләү өчен программаның максатчан индикаторлары һәм күрсәткечләре кулланыла, ул 1 нче таблицада китерелгән.

Музей фондын саклау буенча чараларны гамәлгә ашыру музей фондын саклап калу, аны өйрәнү һәм экспонацияләү өчен оптималь шартлар булдырырга мөмкинлек бирәчәк.

Ахыргы нәтижә музейга йөреш арту, аның статусын һәм район күзлегендә социаль әһәмиятен арттыру, яшь белгечләренң эш белән кызыксынуы булачак.

8. ПРОГРАММАНЫҢ ИКТИСАДЫЙ ҺӘМ ИЖТИМАГЫЙ НЭТИЖЭЛЭЛЕГЕН БӘЯЛӘУ

Максатчан ярдәмче программаның икътисадый нәтижәлелеген бәяләү хисап елы нәтижәләре буенча исәпләнә.

Программаның ижтимагый нәтижәлелеге социаль тотрыклылыкны, чынбарлыкны уңай кабул итүдән һәм нәтижә буларак, икътисади нәтижәлелектән гыйбарәт.

Программада билгеләнгән чараларны гамәлгә ашыру түбәндәгеләргә мөмкинлек бирәчәк:

- музей эшчәнлеген үстерергә һәм камилләштерергә;
- музей кыйммәтләрен ачык күзаллауның заманча формаларын гамәлгә кертүне хупларга;
- килүчеләренң белем һәм мәдәни дәрәжәсен арттыру;
- киләчәк буыннар өчен мәдәни мирасны саклап калу;
- төрле категориядәге халык өчен музейның һәркем файдалана алырлык булуын тәэмин итәргә;

9. КИРӘКЛЕ ФИНАНС РЕСУРСЛАРЫНА ИХТЫЯЖНЫ ИСӘПЛӘУ

Программа район һәм республика бюджеты хисабына тормышка ашырыла. Ресурслар күләмен исәпләү, кирәкле барлык чыгымнарны исәпкә алып, чыгымнарның эреләнгән структурасы буенча максатчан күрсәткечләргә иренүдән чыгып, һәр чара буенча финанслау күләмен бәяләү юлы белән гамәлгә ашырыла.

Программа чараларын финанслау Татарстан Республикасы бюджетының, Чүпрәле муниципаль районы бюджетының тиешле чорларга мөмкинлекләренә бәйле.

2022-2024 елларга Программаны финанслауның гомуми күләме 5897.4 мең сум тәшкил

итә, шулардан:

Чүпрәле районы бюджеты чаралары – 5897,4 мең сум, шул исәптән:

2022 ел- 1957,2 мең сум.

2023 ел – 1965,7 мең сум;

2024 ел – 1974,5 мең сум.

10. ПРОГРАММАНЫ ТОРМЫШКА АШЫРУ БЕЛӘН ИДАРӘ ИТҮ СИСТЕМАСЫ

Программаны тормышка ашыру механизмы оештыру, идарә итү һәм икътисади чаралар комплексын куллануны үз эченә ала.

Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитеты:

- программаның үтәлешен контрольдә тоту, программа чаралары системасын үтәү мониторингы;

- килештерелгән гамәлләрне тәэмин итү өчен периодик хисап нигезендә башкаручылар эшчәнлеген координацияләү;

- бүлеп бирелә торган финанс чараларын үтәүчеләрнең рациональ кулланылышын контрольдә тоту;

- район башкарма хакимиятнең башка органнары белән үзара хезмәттәшлекне тәэмин итә торган чараларны эзәрләү һәм гамәлгә ашыру буенча агымдагы эш;

- ел нәтижеләренә нигезләнеп Программаны көйләү өстендә эшләү;

- киләсе финанс елына Программа чаралары ассигнованиесенә билгеләнгән тәртиптә жыелма бюджет гаризасын эзәрләү һәм тапшыру;

- район хакимияте коллегиясе утырышларында программаны тормышка ашыру буенча йомгак ясау.

Программаны «Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районының Туган якны өйрәнү музей» муниципаль бюджет учреждениесе, «Үзәкләштерелгән бухгалтерия» МКУ башкара.

Программаны гамәлгә ашыруга гомуми житәкчелек һәм контроль «ТР Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлеге» МКУ гамәлгә ашыра.

Программаны тормышка ашыру турындагы хисаплар ел нәтижеләре буенча, хисап елыннан соң 15 февральдән дә соңга калмыйча, хисап елының 1 августына кадәр финанс бүлегенә һәм икътисад бүлегенә бирелә.